

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Гупаловська М. Б., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет
Яхторович Х. С., студентка 4 курсу факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Кушнір О. І., студентка 4 курсу факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет*

На етапі соціально-економічних перетворень в Україні, в умовах активізації процесів децентралізації, зростає необхідність формування ефективного державного фінансового контролю за використанням коштів місцевих бюджетів.

Державний фінансовий контроль в умовах децентралізації полягає не тільки в комплексній оцінці сфери фінансів, роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо їх спроможності забезпечити регіон коштами, а й у виявленні додаткових джерел наповнення місцевого бюджету за рахунок прийняття управлінських рішень, що сприятимуть ефективності контролю процесів формування та використання ресурсів місцевих бюджетів.

Фінансова децентралізація вважається найефективнішою формою управління бюджетними коштами на місцях. Її основою є принцип зменшення ступеня впливу центру на розвиток регіонів і регіональної економіки зокрема. Децентралізація передбачає процес розподілу функцій та повноважень, а також фінансових ресурсів і відповідальності між центральним та місцевими рівнями управління [1].

Переконливими фактами, що свідчать про ефективність фінансової децентралізації в Україні є щомісячне накопичення залишків бюджетних коштів на рахунках місцевих бюджетів, обсяг яких станом на вересень 2018 року становив 79,7 млрд. грн. (51,3 млрд. грн. за загальним фондом і 28,4 млрд. грн. за спеціальним фондом). Порівняно з вереснем 2017 року приріст залишків коштів становить 3,3 млрд. грн., або 4,14%. Збільшення залишків коштів на рахунках місцевих бюджетів свідчить про вагоме зростання дохідної частини місцевих бюджетів [2].

Щодо визначення обсягу залишків коштів за бюджетами 665 об'єднаних територіальних громад, то він становить 6,3 млрд. грн. (5,1 млрд. грн. за загальним фондом і 1,2 млрд. грн. за спеціальним фондом).

Держава збільшила обсяги фінансової підтримки місцевим органам влади на розвиток громад та розбудову інфраструктури. Цього року така підтримка слала 19,37 млрд. грн., що більше у 39 разів, порівняно з початком реформи (з 2014 роком).

Внаслідок реалізації реформи бюджетної децентралізації відбулася зміна структури видатків місцевих бюджетів. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, що свідчить про підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні. Видатки місцевих бюджетів без урахування трансфертів на одного мешканця за січень – серпень 2018 року становили 1003,1 грн., що на 280,6 грн. або 38,8 % більше аніж за аналогічний період 2017 року [2].

Такі тенденції дають можливість місцевим органам влади забезпечити належне функціонування закладів бюджетної сфери та самостійно вирішувати питання розвитку громад без звернення до центральних органів влади щодо виділення додаткових коштів із Державного бюджету.

Для того, щоб робота місцевих органів влади була ефективною та прозорою, на нашу думку, доцільним є здійснення громадського контролю, як обов'язкової складової управління місцевими фінансами, а також розвитку демократичних процесів у державі. Посилення ролі громадського контролю сприятиме ефективному управлінню бюджетними ресурсами, в тому числі на місцевому рівні, що забезпечить цільову спрямованість видатків бюджету та дозволить максимально враховувати інтереси громадськості. Це дасть можливість враховувати сформульовані кожною місцевою громадою вимоги на послуги в межах її власного вибору.

За своєю сутністю громадський контроль являє собою активне спостереження представниками громадськості за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування на всіх рівнях управління, результати якого мають рекомендаційний характер [3].

Застосування громадського контролю в управлінні місцевими фінансами дає можливість владним структурам при прийнятті управлінських рішень створити умови для політичної підтримки, забезпечити розподіл відповідальності за ухвалені рішення, підвищити довіру громадян до влади, в тому числі на місцевому рівні, знайти економічно вигідні рішення існуючих проблем в регіоні [4].

В умовах здійснення бюджетної децентралізації в Україні громадський контроль починає набувати своєї значимості, це і проведення громадських експертиз, громадських слухань щодо обговорення важливих напрямків діяльності органів державної та місцевої влади.

Однак, основними перешкодами щодо участі громадськості в управлінських процесах та прийнятті важливих рішень, схвалених громадськими організаціями є:

- недосконале нормативно-правове забезпечення процесу здійснення громадського контролю;
- низький рівень проінформованості громадян щодо особливостей організації бюджетного процесу, використання бюджетних коштів, прийняття відповідних рішень місцевої влади;
- недостатня взаємодія у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості.

Для того, щоб вирішити зазначені проблеми, потрібно залучати громадськість, яка впливатиме на процес управління. Це можна робити такими способами, як: представлення населенням, як безпосереднього споживача суспільних благ та послуг, своїх інтересів на громадських слуханнях; аналіз та оцінка дій органів місцевого самоврядування через засоби ЗМІ та виявлення порушень фінансової дисципліни.

Тому органи місцевого самоврядування повинні враховувати думку громадськості при ухваленні управлінських рішень. Це забезпечить успішну реалізацію здійснення бюджетного процесу.

Подальший розвиток громадського контролю за організацією бюджетного процесу та за належним виконанням владних повноважень органів місцевого самоврядування, протидія корупції у функціонуванні цих органів забезпечить ефективне управління місцевими фінансами, а також забезпечить задоволення основних потреб територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Гупаловська М. Б. Сучасні тенденції функціонування місцевих бюджетів. *Треті Всеукраїнські наукові читання пам'яті С.І. Юрія: збірник наук. праць*. Тернопіль: Вектор, 2017. С. 30-32.

2. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2018)

3. Волошина А. В., Лациба М. В. Ефективна організація роботи громадської ради: метод. рек. укр. незалеж. центру політ. дослідж. К. : Агентство “Україна”, 2011. 6 с.

4. Юрій С.І., Дем’янишин В.Г. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монографія. К.: Кондор-Видавництво, 2012. 376 с.

5. Кириленко О. П. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. 376 с.

ПРАВОПОРУШЕННЯ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

*Коломийчук Н. М., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет*

Сучасна ситуація в Україні, що склалася у сфері державних фінансів, є наслідком системних недоліків законодавчого регулювання, бюджетного планування, використання бюджетних ресурсів, контролю за цим використанням і т. ін. При цьому, фінансова дисципліна й відповідальність перебувають на дуже низькому рівні, що посилює синергетичний ефект незаконного та неефективного використання бюджетних коштів [1]. У таких умовах виникає необхідність виявити можливі напрями підвищення результативності державного внутрішнього фінансового контролю у бюджетному процесі України з метою його подальшого вдосконалення. Нажаль, в умовах сьогодення все частіше проявляються правопорушення в бюджетному процесі.

Як свідчить вітчизняна практика, найбільш поширеними з них у бюджетному процесі є:

– порушення норм Бюджетного кодексу й іншого бюджетного законодавства щодо нецільового використання бюджетних коштів, зайве витрачання бюджетних коштів у наслідок оплати завищених обсягів та вартості виконаних робіт та наданих послуг;

– порушення порядку розмежування доходів між бюджетами різного рівня, між загальним і спеціальним фондами бюджету;

– витрати бюджетних ресурсів у наслідок прийняття незаконних управлінських рішень;

– планування видатків бюджетних ресурсів з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав;

– здійснення видатків на фінансування бюджетних установ одночасно з різних бюджетів;

– бюджетні правопорушення, пов’язані з розміщенням і виконанням державного замовлення, та ін.

До основних причин таких бюджетних правопорушень належать: недосконалість державного внутрішнього фінансового контролю в бюджетній сфері, не розробленість нормативно-правового забезпечення й єдиної інформаційної, методологічної та методичної бази, не сформованість системи базових принципів та основних процедур контролю. Це знижує результативність діяльності державного